

зов към общочовешки идеали и към хуманистично творчество, по подобие например на творчеството на Юго, но и да го приближи до земята, да му посочи че страдащите, изпитващите нужда от неговото съчувствие, са трудещите се, „индустриалния рабстник“. Тия напътствия са наистина забележителни. Те звучат в дълбок контраст с всичко, което е твърдяла буржоазната литературна наука за Вазов и с всички усилия, които са правили привържениците на тая наука да тласнат Вазов по пътя на шовинизма.

Сполучливо Димов прави някои съпоставки между гледища на Шишманов и гледища, застъпвани от Боян Пенев. Докато Пенев желае да нахлуят в нашата литература декадентството и мистицизма, Шишманов непрекъснато воюва за реалистичната насока. Цялата му културна и критическа дейност е непрекъснато опровергаване на теориите и принципите, застъпвани от формализма и от идеалистическата естетика. Работата на Димов върху Иван Д. Шишманов е положителен влог

в българското литературознание. Може би изследователят трябваше да прекрачи повече границите на литературно-критическата дейност на Шишманов и да ни въведе в атмосферата на литературния живот, в който е живял Шишманов, да ни запознае с фактите, имащи значение на свидетелства за оснєвните посоки, в които се е движила критичната и научната мисъл през епохата. Но и така, както е изграден, трудът на Димов дава тласък на мисълта, пробужда много идеи относно развой специално на Шишманов като учен и относно развой на нашата литературна наука изобщо.

Делото на Ив. Д. Шишманов, както и делото на цялата генерация учени, изпитали влиянието на буржоазната идеология, трябва да бъде изнесено пред погледа на съвременния читател, тъй като съдържа не само слабости, а и положителни страни, съдържа и поуки. Трудът на Г. Димов е начална стъпка в тая насока.

ПАНТЕЛЕЙ ЗАРЕВ

НЕСПОКОЙНАТА ПРОЛЕТ НА ЕДНО ТВОРЧЕСКО НАЧАЛО¹

Първата стихосбирка на Първан Стефанов е едно явление в нашата лирика, което радва и задържа погледа. За художествените колебания в първите стихове на Първан Стефанов се писа доста. Но в това неравномерно още, младо творчество се чувствува вече лиричен герой с определена физиономия.

За това говори още първото програмно стихотворение „Изповед“. Основният патос в него не произтича от конфликта между личното и общественото, между синовния дълг, дълга към любимата жена и общественото чувство — конфликт, външно привнесен в творбата. Мисълта тук е другаде — тя е в драмата на човека, който търси щастие за всички, тя е в размаха на крилата, разтворени за полет. За големите идейни търсения поетът говори с изповеден тон, раздвижил съкровени струни на своето детство. Има известна несъобразност в това, че невръстно дете разговаря със звездите за съдбата на хората и търси жизнен път. Всъщност поетичната идея е друга — авторът само не е могъл да немери точния образ, сюжетната подробност, външното конкретно положение, за да изрази едно богато душевно състояние — тревогата и болката на мисълта,

когато на живота се реагира по детски силно, а съзнанието обхваща само огромността на въпроса, без да може да даде отговор. Поетът разказва за изминат етап от свсето развитие. Но това е само псетична форма, средство за да разкрие болката си — от човешкото страдание. Основното в тези детски безпомощни въпроси, в разговора със звездите, мъката и жаждта за щастие на хората придава живот на зрелия порив. Неспокойният поривен юноша, вгледан в звездите, е излязъл на широк друм, там, където бият ветровете, където соколът сече бурята с гърдите си и се вдигат за полет слънчеви крила.

Ето, в съчетанието, в единството на тези два момента, — жалостта за човека, простата и голяма човешка мъка за страданието на хората, неподправения възторг и в желанието за полет се съдържат чертите на лиричния герой в поезията на П. Стефанов. В тоя „размисъл“ за живота, за човека и за мястото на самия поет в живота е снова живо зърно, което кълни в неговите стихове. То е в трепета на сърцето, което пита; то е в тия разтворени, „разтреперени“ ръце и „странна“ мечта да раздава себе си, да търси щастие за хората.

Друг е въпросът, че авторът в това

¹) П. Стефанов — „Соколови пера“, изд. „Нар. младеж“, 1956 г.

стихотворение не е намерил навсякъде сигурен поетичен израз, губи се на места в общи форми, в стихове като следните:

„Сърцата на изстрадалите хора,
които с вяра вдигнаха чела.“

Какви са източниците на тая поезия се вижда и от малкото, непретенциозно стихотворение „Детство“. В живота на всеки човек има нещо скъпо, запазено от детството. Детството е богато с картини, спомени, но един от тях остава винаги да говори повече от всички, да събира в себе си душата на това детство.

Прашен път, непожъната нива, жена и дете. Без да търси силни багри, Стефанов е успял с чувство за художествена мярка да внуши тъгата на тази картина, въпреки изкуствеността на последния стих. От конкретния образ той минава към идейно-поетичното обобщение, в което се разкриват родните, земни, здрави връзки на неговата поезия с действителността, живия корен на неговото поетично чувство.

Там, където някои намират литературни моди, кръстосване на литературни влияния, има само различни страни, различни прояви на един и същ лиричен герой, разнообразни, макар и все още неразгънати широки възможности на поетичното виждане.

Поради това, че поезията черпи от живота, в нея се появява нещо трайно.

Нещо трайно се съдържа в стиховете на П. Стефанов — той винаги има какво да каже на читателя, като не разчита на сполучливия детайл, а на чувството, което носи, на голямата идея, която иска да внуши — макар че не всякога жизнената правда е станала в стиховете му и правда художествена. По това стиховете на Стефанов се различават от редица съвременни стихотворения, в които поетичният детайл, малката художествена правда, оригиналното поетично хрумване е изместило пълнокръвието на цялото, сякаш на поета не е стигнало дъх, не е стигнало жизнен материал, не е достигнало вдъхновение. Слабостта на Стефанов е обратна. В „Спомен“ няма щампи за живота, няма правда изобщо — студена и бездушна. Стихотворението звучи като съкровена изповед. Тоя лиричен тон, тая приказка на душата за сурови, земни неща, тоя нежен шепот и пригльхнала мелодия за живот, стоящ въвн от интимния свят на поета — то е най-хубавото в стиховете на Стефанов. В стихотворението има и чувство, и идея, израз на конкретна жизнена съдба. Но не достигат още сила и оригиналност на художествената концепция и на поетичния строеж, не достига яркост на образите.

Поетът иска да каже много неща, но ги казва нестройно, претрупва съдържанието,

изявява на места своята мисъл твърде направо, поради което централният образ се губи като цяло.

Здравият източник на тая поезия създава възможност за широта на поетичното виждане, за превъплъщения на лиричния герой. Съвсем различно на пръв поглед, чуждо на стихотворения като „Спомен“ е „Неспокойна пролет“. Няма го приглушеният лиризъм — поривност, буря, опънати струни на сърцето заменят съкровения шепот; говори се за болка, а се чувства лъх на пролет. Но външен, декламативен патос ли е това? Неспокойният, напрегнат ритъм, стиховете звучат като откъси от друга, по-голяма мисъл. Бързата смяна на образи, натрупването на мисли и впечатления не е излишество и разточителство, а цялостно възприятие със своя мелодия, с различни тонове, отговарящи на устрема и широтата на чувството. Самогo съчетание на буря, утро, слънце и пролет, на победна радост и тревога, отговаря на широтата, на начина на изживяване на днешния човек. И в това е красотата на стихотворението. Съвременната ни поезия изисква не само нови образи, но преди всичко — нови изживявания. Не проблемът за мотивите — интимни или граждански, е основният проблем на тая поезия, а проблемът за характера на чувствата, за новото в изживяванията на съвременния човек. Болка, тревога или устрем е имало всякога в голямата поезия. Но нашето беспокойствие, тревога и буря са резултат на нови търсения, на нови идейни ламтежи. И в това е силата на стихотворението. Вечното в поезията, в човешката душа младият поет се е опитал да насити с ново, конкретно съдържание. С контрасти, които се преливат и обединяват, е разкрил малка част от богатството и силата на днешния човек.

И най-хубавите стихотворения обаче показват колко много още П. Стефанов трябва да работи не само върху художествената форма на стиха, но и върху своята воля на поет, за да не се примирява с прибързаните и леки поетични представи. Уловил основното — идеята, чувството, ритъма, художествената концепция в най-общия ѝ вид, Стефанов не търси най-верния образ, най-точния стих. Характерно за неговите стихове е редуването на поетични полети с познати, стари представи, с изтъркани от употребуване или сухи, умозрителни образи. Обикновено лиричното обобщение в началото или края звучи по-силно и непосредствено от конкретния пълнеж на стихотворението. Неубедителен е преходът от лиричния увод в „Неспокойна пролет“ към образите, които въвеждат в атмосферата на съвременността. Пряката обществена изява не се е превърнала навсякъде в художествена,

въпреки верният вътрешен ритъм на чувството. В прехода от общото към конкретното се чувствуват неравните линии, теглени от неумелата още ръка на поета. А стихове като следните авторът просто не бива да допуска:

Ала не гинее от вражи куршуми
тоя велик, ненагледен живот.
Свлича се само изгнания шума
за да ражда в градините плед.

И тук се долавя един цялостен лирически герой. Друга е емоционалната гама, но поетът е същият — същата жизнена основа на чувството, същото творческо неспокойствие и болка, и порив, и освобождение от болката; същият лирически герой, който търси себе си, остава верен на себе си, стреми се да се реализира. Точно това стихотворение говори, че лирическият герой на тая поезия не е беден и еднообразен, че той може да бъде тъй различен и да остава винаги един и същ.

Ето например едно ново поетично звучение в „Съвременна балада“. Поетът сякаш е избягал от себе си, с особеното съчетание на сатиричното и баладичното. Но той е постигнал и тук образи, изпълнени с присъщото му лирично чувство. В това стихотворение, написано на злободневна политическа тема, наситено с горещ публицистичен дъх, наново се очертава познатият лиричен герой, с неговата повишена емоционалност и очи, обърнати към живота. Има нещо хубаво и оригинално в това стихотворение; то е в обединяването на образа на съвременника с плътните сенки на миналото; то е в самите образи, в усещането на вятъра, в това обръщение към цялата земя, в познатата ни широта и полет на чувството.

Но и тук със същата сила изпъкват познатите слабости — редуване на свежото поетично обобщение с погрешно разбрана конкретизация на образа. Редят се величествени сенки, смъртта и безсмъртието се докосват, в сърцето зазвучават мелодии от изминати революции и народни подеми. На тоя фон се очертава образът на съвременника — млад, трагичен и величествен. И точно тук не достига дъхът на поета. Ето с какви строфи се конкретизират гневът и вярата на днешния човек:

Нима над Франция веднаж
камбаните са били? —
Но винаги на шир и дълж
са рухвали бастилии.

Народите при тоя звън
разчупвали ярема
и пламвала зора навън,
зсра на ново време!

В баладичните образи има много повече художествена сила от конкретните представи за съвременността. В единия случай Стефанов е потърсил ярката образност, в другия се е задоволил с повествователност и констативност, тръгнал по утъпкания път на шаблона. Ако в погледа към историята се чувствува душата на нашия съвременник, то при преминаването към настоящето поетът губи свежостта си чувство. В такива моменти Стефанов се мъчи да задържи вътрешния ритъм, да удължи постигнатия вече момент, като че ли се готви да набере сили за нов лиричен изблик; но вместо да се роди поезия, налагат се шаблонните представи.

Особеното, достъпно за поезията съчетание на земното и вечното, изчистено от непоетичен баласт, се чувствува преди всичко в „Каменният момък“. Необходимо е сила и смелост, за да се превърне камъкът в герой на стихотворението, в живо същество. Авторът е одухотворил статуята. Извисяването на поетичното чувство е момент, който характеризира най-добрите стихотворения на младия поет. А това е важно, важно не само за Стефанов — за цялата наша млада поезия. Нужно е повече одухотворяване, по-силно поетично дихание. Да се вдъхва живот и на мъртвите неща, да се сгрее с погледа на поета мъртвата видимост на нещата. Колко конкретност, сетивност и тъга, като при всяко докосване до безкрайното, има в образа на тоя жив и същевременно мъртъв каменен момък, пращен пътник от живота и „сгломък от сивите скали на вечността.“ След като статуята израства като живо същество, болката по мъртвия става по-силна. Жалиш статуята без слух и дихание, жалиш по загиналата младост, и същевременно усещаш — има сила, която и камъка ще привдигне, за да проговорят каменните уста, има сила в нашата жива и непокорна младост.

Близостта до живота, непосредствените жизнени сокове са най-сигурната гаранция за развитието на поета, те обуславят и успехите в последните му творби. „Танцът на негърката“ показва, че оригиналността на виждането, задълбоченото, неповторимото отношение към явленията поражда и нови, свежи образи. Не от спекулациите на творческата фантазия, а от широтата на жизнения поглед се е породил тоя двусъствен план на стихотворението, в който се състои и неговата художествена оригиналност. Разгръщането на образа в дълбочина, разширяването на представите става във вътрешен план. Силата на образа не е само в неговата пластичност. Тя е в страшната жизнена правда — в потресающето съчетание на

танц и красота с удари на бича и капки кръв. Не в красивите думи, не в образите сами по себе си е красотата на стихохитворението; тя е в оная вътрешна сила, която образите излъчват и която те кара да тръпнеш от новото в познати неща, да виждаш с широко отворени очи виденото, да чувствуваш с нова сила изживяното.

Ясната идея за разлика от много други стихотворения на П. Стефанов се е реализирала тук в стройни поетични образи, в изяснени чувства и точни представи.

Не може да не се забележи в последните работи на Стефанов израстването му като поет. В „Трева“ той е показал усет за художествена мярка. С образ, който не крещи, е успял да внуши чувството за ужас. Със съдържани сравнения — асоциации е постигнал образи чисти, спокойни, но разтърсващи със съдържанието си. Както и в „Танца на негърката“, външните образи навеждат към вътрешни, към един друг, втори, по-дълбок план на стихотворението, при което външното спокойствие води към свиване на сърцето.

*

Впечатление прави, че баладичното, приказното, романтичното са втъкани дълбоко в най-хубавите стихотворения на Стефанов, което говори, че тези неща съдържат творческия натюрел на поета, че в случая се касае не само до особености на художествената форма, на художествените средства, а до начин, до особености на поетичното виждане.

Да вземем за пример „Балада за трите елхи“. В баладичния момент всъщност се съдържа реалистичният замисъл на стихотворението: коледна нощ, светъл празник, светлини. В такава нощ всичко изглежда необикновено — дори и трупове на седмината обесени. По техните клепки, ръце и коси се полепват снежни дантели, мъртвите очи греят, грее хладният нож на часавоя; седем трупа побелели от скреж, бяла нощ, чудна празнична нощ. Всичко тук е издържано в един тон, в едно сияние и в това е белката, ужасът, силата на контраста. Поетът напомня, не бие по представите, по чувствата, по съзнанието: има красота безпределна, безкрайна, приказна, и затова толкова по-голям е ужасът на престъплението. Няма сравнение, няма морализаторство, не се натрапва тук гласът на поета — бялата нощ и трупове сами за себе си говорят. Само елхите пропукват глухо в нощта и на разсъмване рухват с почернели листа на земята.

Прекрасно съчетание на романтика и реализъм. Поетът протяга ръка към красотата, извежда с въздишка към приказното, за да разкрие по-непосредствено реалното, страшното, действителността. Нежност, лиричен шепот, проклятие и болка,

и ужас, — всичко това е съчетано в един цялостен образ, в който няма нищо претрупано и нищо излишно. Стефанов е показал тук умението да използва контраста и вътрешното сравнение, да прави смели съчетания и дълбоко да очовечава, да стига до живота. И там, където се налага творческата, комбиниращата роля на поетичното съзнание, на преден план е не опоедизирването, не отлитането в условна поетична действителност, а реалността. В това съчетание на двете начала в стиховете на Стефанов — на романтичното опоедизирване и на поглед, отправен към конкретните, реални форми на нещата, на поетичното извисяване и на стремежа към непосредствена, пряка сърдечна изява, се крие до голяма степен очарованието на тези стихове.

Нежност и романтика, широко използване на приказното има и в „Приказка“. Това е особено съчетание на конкретния пейзаж, наблюдения над морето, небето, облаците, луната и приказката, при което поетът успява да те залюлее на вълните на чувството и емоционалните представи, да те отнесе в света на поетичното съзерцание, като запази живия нерв, който държи в сферите на земята. Касае се не само за мисловната връзка на образите, за поетичната алегория, а за самия характер на образите, за стремежа на поета да задържи дъха, земния облик на реалните неща и същевременно да им вдъхне целия живот на сърцето си, да ги оживи с ония връзки, представи, полет на въображението, с помощта на които реалният свят се превръща в поетичен. Стопявайки понякога преградата между реалността и фантастиката, между блян и реалност, поетът по-богато отразява самата действителност.

Стефанов обича широките, обобщаващи образи, с полъх на романтика. В това докосване на романтиката до всекидневието е и неговата сила. Не всякога той успява да се издигне до полета на мисълта, на чувството. Но понякога и в някои от непосредствените му стихотворения в отделни моменти той намира силните, верни ноти, както е например в „Изповед“, с които да заговори за израстването, широтата и полета на новия човек. Като че ли в тоя повишен емоционален план, в това доближаване на обикновеното и необикновеното, в полъха от други светове, по-широки от света на повърхностната видимост, се състои и силата на неговата поезия. Стефанов е по-слаб, когато слезе в рамките на обикновените синовни и майчински чувства, които не е могъл да обогати с нови представи, с нови трепети. Ала не само неговата поезия — цялата наша поезия се нуждае от обогатяване на емоционалните гами, от повече трептения,

от разчупване кръга на познатото, от повече и бих казала още по-сложни изживявания, с още повече напрежение на чувството, с още по-смело разкриване на човешката душа. А нашето сърце е по-богато, душата ни по-разностранна, отколкото запечнахме сами ние да мислим. В най-добрите ст. с. ихотворенията на Стефанов има частичка от полета към слъншето, от размаха на крилата, от болката на издигането. Диапазонът на неговите изживявания е широк — от приглушените до мажорните тонове, от конкретното до приказното и фантастичното.

*

Но тук са и най-сериозните слабости на младия поет. Поезия мисловна, породена винаги от чувство, преминало през мисълта, в нея понякога липсва именно оригиналната поетична мисъл. Младият поет остава понякога насред път, не изчерпва възможностите на художествената идея. Има известно противоречие между поетичната идея, първоначалния идеен тласък, изживяванията на автора и шаблонната мисъл и образи, които понякога се съдържат в неговите стихове. Стефанов сякаш не се бори за самия себе си, за намиране, за пълно реализиране навсякъде на самия себе си. Той недостатъчно чуپی рамките на всекидневната логика, за да достигне до логиката на поетичното чувство, на поетичния образ, който по по-сложни и същевременно по-непосредствени пътища води до големите истини. Чувствата в тая поезия са много и разнообразни и ръцете са отворени и протегнати към света, и пролетната буря бие в гърдите, и блика нежност и любов към света, и копнеж нагоре към звездите; но това в много случаи са все още чувства, които не са достатъчно реализирани художествено, не са достатъчно художествено изяснени. Техният източник е дълбок, но самите те се нуждаят от по-голямо задълбочаване, от поетично култивиране, от разкъсването на посредствени представи и шаблони.

В редица стихотворения като „Вача“, до известна степен „Майка“ дразни много-словие, леките, дори маниерни стихове, но повече от всичко дразни ограничеността на изживяванията. Не защото сами по себе си подобни теми и чувства не могат да бъдат художествен обект, а защото са лишени от голямото съдържание, което ражда поезия, защото напомнят за неща, познати и казани — познати чувства и познати образи.

По-друг е случаят с „Родина“ и „Писмо“. Хубава идея за връзката между земята, по която войникът пълзи, и живота, който защитава, хубава художествена концепция е залегнала в стихотворението „Родина“. Чрез топлината на земята войникът

усеща и прегръдката на загиналия баща, и сълзите на майката, и топлината на браздите, в които се е родил. Образите обаче се възприемат повече умозрително. Стефанов е непосредствен в чувствата си: той разчита на непосредствения изблик на чувството, на идеята, направо изявени, но понякога това се превръща в слабост. Оголената изява на нещата убива поетичния намек. В тези стихотворения не достига поетичното внушение, не достига още нещо на чувствата не по същество, а по-скоро по тънността на изживяването, по оригиналност на виждането.

В друг случай, както в „Размисъл“, поетът просто не е намерил единен стил. Има много правда в основата на тези стихове, много усет за живота, неподправени изживявания на човек, който вижда и чувствава честно и широко. Всичко в това стихотворение е вярно, но нито чувствата, нито мисълта имат своя поетична физиономия. Поетът е потърсил верният тон — размисъла — оня сериозен, угълбен разговор със себе си, с днешния човек, при който сърцето тръпне и мисълта дълбае, а погледът се влива дълбоко, рови в човешката съдба, и сам трси рамките, в които да ограничи мъката. Но в стихотворението е извършен само първоначалният процес — творецът е останал на повърхността на познанието, не е отишъл до край в откривателството на новото. Налице са само емоционалните и сюжетни предпоставки, но по дълбочина на художественото виждане авторът е останал на повърхността на познатото. Оттук и композиционната нестройност, липсата на художествена връзка между образите и изкуствено прикаченото заключение. А какво би казал сам Стефанов за стиховете като тези:

А са млади и те като мене,
но в борбата врагът ги плени
или:

Та след нас да не знаят разлика
тия, дето сме раждали ний!

Липсата на художествена мярка, нестройността на образите, недостатъчната изясненост на художествената концепция са попречили на много художествени замисли, на силни чувства и правдиви идеи да се превърнат в пълноценни стихове. В много стихове е налице душевно брожение, мисъл и вълнение. Но все още в повечето стихотворения липсва кристализацията на художественото чувство и образ, които да засияят с голямото обобщение, в които да затрепти полъх от вечността. Защото има поетично небе в завършените образи, от каквото и естество да са те. И обратно — поетичното несъвършен-

ство на образа създава чувство за обикновеност, за малоценност на самото изживяване и мисъл на поета.

Особено качество в стиховете на П. Стефанов е драматизмът на изживяването, неспокойствието на мисълта, която се ражда като че ли винаги в процеса на преодоляване на друга мисъл, в борба с това, което ѝ противостои. Тоя драматизъм е залегнал в най-хубавите стихотворения на младия поет. Той е в мъката, каменното мълчание и напирещата младост в гърдите на каменния момък, той е в красотата и ужаса, който вее от образите в „Балада за трите елхи“, в двойния план на „Танца на негърката“. Тоя контраст също говори за широта на виждането, на поетичния поглед. Но доста често Стефанов подменя истинския, дълбокия драматизъм с леки, познати изживявания. Драматичната идея, дошла направо от живота, не се реализира в драматични, жизнени образи. Такъв е случаят и с „Размисъл“, с „Родина“ и с „Писмо“. До известна степен това е слабост и на общо взето хубавото стихотворение „Изповед“, което ясно говори и за силата на тоя драматичен порив у поета, и за баласта от външни, шаблонни драматични представи, срещу които младият поет трябва непрекъснато да се бори.

Силата на Първан Стефанов е в яркото, образно мислене. В най-хубавите му стихотворения идеята се съдържа в самите образи. Напусне ли яркия, внушителен образ Стефанов изпада в умозрителност и повествувателност. Това се получава, когато авторът е останал при първоначалния трепет на художествената идея, когато идея и чувство не са се художествено избистрили, когато шаблонните представи са прихлутили, задушили чувството. Ярък пример за това е образът на

майката в неговите стихове. У Стефанов този образ е шаблонен, защото младият поет е тръгнал по пътя на утъпканиге представи, по който първоначалният блясък на чувството гасне.

Въпросът тук не е само до несполучливата на места художествена форма, а и до самото съдържание. По пътя на реализирането, на конкретизирането и уточняването на първоначалните чувство и мисъл, Стефанов не се стреми да преодолее баласта от шаблони в представите. Силното чувство, душевната драма той нагажда към готови калъпи и понякога, в процеса на творчеството, художествената идея вместо да се доизгражда, обеднява.

Оттук идва и това противоречие в поезията на П. Стефанов между широкото емоционално възприемане на света и тематичното, образно еднообразие в нея.

Трайното усещане от стихосбирката на младия поет — това е усещане за поезия, която се изтегля в полет, в която се чувствува лъх от ведри хоризонти; поезия неспособна за издребняване, в която основният натюрел е сериозният размисъл, издигащ се на крилата на романтиката, макар че понякога не достига цвета на лазура и полета на мисълта е спрял от недостатъчно проникновение, от шаблонни представи, от неопитност на перото. Не пътят, пътят на тая поезия е верен. Кипи неспокойната пролет, сияе блясъкът на море и луна, каменният момък стои като пращен пътник, дошъл да възвести суровата правда на живота. И макар че слабостта на поета е преди всичко в недостатъчната углъбеност и кристализация на поетичните представи, основата на тези представи е широка, изворът на вдъхновение е богат и жизнен.

РОЗАЛИЯ ЛИКОВА

ЮГОСЛАВСКИ ИЗСЛЕДВАНИЯ ЗА БЪЛГАРО-СРЪБСКИТЕ КУЛТУРНИ И ЛИТЕРАТУРНИ ВРЪЗКИ ПРЕЗ XIX ВЕК

От дълги години видни югославски общественици, литературни критици и историци проявяват интерес към художественото творчество и общественно-политическата дейност на много български писатели. Още преди Освобождението на страниците на сръбския печат се появяват твърде интересни оценки и отзиви за творчеството на Георги Раковски и Любен Каравелов, а така също и много статии за политическото и културното възраждане на българския народ. Няколко години по-късно,

когато и у нас стана възможно по-обстойното проучване на литературата на българския и на югославските народи, авторитетни сръбски литературни историци написаха специални изследвания за живота и дейността на някои български писатели от епохата на Възраждането.

На нашата културна общественост са познати ония от работите на видния сръбски литературен историк Йован Скерлич, в които се дава висока оценка на литературното и общественно-политическо дело